

Spolek zastánců dětských práv – česká sekce DCI

110 00 Praha 1, Senovážné nám. 24

Tel.: 603.438822, e-mail dci.praha@seznam.cz

POLITIKA OCHRANY PRÁV DĚTÍ

Obsah

1. Politika ochrany práv dítěte	2
1.1 Výchozí situace	2
1.2 Právní rámec	2
1.3 Cíle	3
2. Vymezení základních pojmů	4
2. 1 Dítě	4
2.2 Ochrana dětí	4
2.3 Přímý kontakt s dětmi	5
2.4 Nepřímý kontakt s dětmi	5
2.5 Nevhodné zacházení s dětmi	5
3. Na koho se Politika vztahuje	8
3.1 Zaměstnanci, členové správní a dozorčí rady, dobrovolníci	8
3.2 Konzultanti, školitelé, dodavatelé	8
3.3 Novináři, sponzoři, dárci	9
4. Realizace Politiky	9
4.1 Analýza rizik a prevence	9
4.2 Monitoring	10
4.3 Oznámení	10
5. Přílohy	13
5.1 Kodex chování	13
5.2 Rozpoznávání projevů nevhodného zacházení s dětmi	14
5.3 Pravidla pro externí komunikaci	15
5.4 Vysvětlení principů Politiky pro děti	17
5.5 Vzor ohlášení možného porušení Politiky	18
5.6 Zpráva o vyšetřování porušení Politiky	19
5.7 Vzor informovaného souhlasu dítěte/zákonného zástupce	20

1. Politika ochrany práv dítěte Spolku zastánců dětských práv (dále DCI)

1.1 Výchozí situace

Činnost DCI se v některých případech dotýká dětí patřících mezi ohrožené (zranitelné) skupiny¹.

Touto Politikou ochrany práv dětí se veřejně zavazujeme k ochraně dětí před jakýmikoli formami špatného zacházení. Bereme jako svou povinnost zajistit, aby naši zaměstnanci, aktivity nebo programy nezpůsobovali dětem jakoukoli újmu, nepodporovali špatné zacházení s nimi či jejich diskriminaci.

Naším hlavním hlediskem je princip nejlepšího zájmu dítěte. Každé dítě má právo plně rozvinout svůj potenciál, získat kvalitní vzdělání, účastnit se života ve společnosti a nestát se obětí diskriminace. Za ochranu dětí před všemi druhy zneužívání je přitom zodpovědný každý z nás. Děti se mohou stát silnými jedinci, hybateli změny ve svém životě a v životě své rodiny a komunity pouze tehdy, jsou-li chráněny před násilím, diskriminací, jakýmkoliv zneužíváním (fyzickým, psychickým, sexuálním) nebo zanedbáváním.

Politiku ochrany práv dětí (dále jen Politika) jsme vytvořili s cílem zajistit co nejvyšší standard profesionálního přístupu a chování našich zaměstnanců i spolupracovníků, abychom zabránili jakémukoli zneužití dětí během jejich zapojení do aktivit, projektů či programů, které DCI realizuje. Mimo to chceme prostřednictvím této Politiky podpořit společenské povědomí o nutnosti ochrany dětí. Podporujeme, aby se do systému ochrany zapojily také samotné děti a aktivně napomáhaly při ochraně svých vrstevníků.

Všechny děti a mladí lidé, kteří se podílejí na aktivitách DCI, mají právo, aby:

- byl prvořadým hlediskem všech činností jejich zájem, bezpečnost a blaho;
- byl chráněn a podpořen jejich vývoj, a tím umožněn rozvoj a naplnění jejich potenciálu;
- byli respektováni a pochopeni v rámci své kulturní, národnostní a náboženské identity;
- jim bylo nasloucháno a jejich názor byl plně zohledněn;
- se stali aktivními účastníky rozhodnutí, která se jich přímo týkají.

Tato Politika vychází z Politiky ochrany dětí vytvořené organizací Eurochild, zároveň jsme čerpali inspiraci z Politiky ochrany dětí a zvláště zranitelných dospělých Nadace OSF.

1.2 Právní rámec

Politika ochrany práv dětí DCI je založena na Úmluvě OSN o právech dítěte (dále pouze Úmluva), navazujících Opčních protokolů a Evropské úmluvy o procesních právech dítěte. Úmluva poskytuje mezinárodní rámec vymezující práva dětí, které je nutno chránit před zneužíváním a zanedbáváním (článek 19), diskriminací (článek 2) a různými formami vykořisťování (články 32–36); zvláště se zabývá dětmi, jimž se nedostává rodičovské péče (článek 20), dětmi utečenců (článek 22), dětmi v ohrožení drogovou závislostí (článek 33), dětmi žijícími v nesvobodě (článek 37, 40) a dětmi žijícími v situaci ozbrojeného konfliktu (článek 38, 40) a zohledňuje práva dětí na informace a právo podílet se na řešení situací, které se jich týkají.

Otázky související s Politikou ochrany zvláště zranitelných osob vycházejí především z Haagské Úmluvy o mezinárodní ochraně dospělých osob, Listiny základních práv Evropské unie, Úmluvy

¹ Je-li dále v textu použito pojem „dítě“, lze daná sdělení ekvivalentně vztáhnout i na zvláště zranitelné dospělé osoby v kontextu jejich zranitelnosti.

OSN o právech osob se zdravotním postižením, Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy o zásadách právní ochrany dospělých osob s omezenou právní způsobilostí a Úmluvy o právním postavení uprchlíků. Politika respektuje základní právní úpravu ochrany dětí v České republice:

- Úmluva o právech dítěte
 - Opční protokol k úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů
 - Opční protokol k úmluvě o právech dítěte týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie
 - Listina základních práv Evropské unie
 - Evropská sociální charta
 - Evropská úmluva o výkonu práv dětí
 - Úmluva o mezinárodní ochraně dospělých osob
 - Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením
 - Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy o zásadách právní ochrany dospělých osob s omezenou právní způsobilostí
 - Ženevská Úmluva o právním postavení uprchlíků.
 - Občanský zákoník – zákon č. 89/2012 Sb., v aktuálním znění
 - Zákon o sociálně-právní ochraně dětí – zákon č. 359/1999 Sb., v aktuálním znění
 - Trestní zákoník – zákon č. 40/2009 Sb., v aktuálním znění
 - Zákon o obětech trestných činů – zákon č. 45/2013 Sb., v aktuálním znění
 - Zákoník práce – zákon č. 262/2006 Sb., v aktuálním znění
 - Zákon o dobrovolnické službě – zákon č. 198/2002 Sb., v aktuálním znění
 - Zákon o ochraně osobních údajů (GDPR) – zákon č. 101/2000 Sb., v aktuálním znění
- a
- Směrnice EU 95/46/ES – směrnice GDPR

1.3 Cíle

Tato Politika zajišťuje:

Ochranu dětí:

DCI zodpovídá za to, že všechny její aktivity, projekty a programy budou bezpečné pro děti. To znamená, že zaměstnanci DCI nepředstavují pro děti riziko a programy a projekty jsou tvořeny tak, aby hájily a podporovaly bezpečnost dětí.

Ochranu zaměstnanců:

DCI nastavuje v této Politice čitelná a jasná pravidla chování, kterými se řídí zaměstnanci, dobrovolníci a spolupracovníci pracující v přímém i nepřímém kontaktu s dětmi. Tato pravidla pomáhají předcházet možným nedorozuměním, nevhodnému či nebezpečnému chování či křivému nařčení.

Ochranu dobrého jména organizace:

Instituce, které pracují s dětmi, jsou vystaveny riziku neprokázaného obvinění ze zneužívání. Politika proto popisuje mechanismy, jež pomohou organizaci rizikovým situacím předejít a v případě obvinění se bránit.

Konkrétní cíle Politiky:

- zamezit případům zneužívání dětí (dítě-dítě, dospělý-dítě) a zvláště zranitelných

dospělých ve vlastních programech a podporovaných projektech/aktivitách;

- vytvářet jasné postupy pro otevřené, spolehlivé a spravedlivé řešení případných obvinění z porušení práv dětí a zvláště zranitelných dospělých;

- praktikovat transparentní komunikaci v rámci organizace i mimo ni, která podpoří nárůst povědomí o principech ochrany práv dítěte (směrem k dětem, zaměstnancům, členům správní a dozorčí rady, rodinám, členům komunity, dobrovolným spolupracovníkům a partnerům, včetně dárců, novinářů, úředníků a vládních činitelů atd.)

- napomoci dětem uvědomovat si svá práva a převzít aktivní roli při ochraně dětí a participaci na věcech veřejných;

- zavést opatření, prostřednictvím kterých budou všechny děti i dospělí v naší organizaci v bezpečí a chráněni.

2. Vymezení základních pojmů

2.1 Dítě

Podle Úmluvy o právech dítěte a v souladu s českou legislativou se dítětem rozumí každá lidská bytost do 18 let, pokud podle zákona vztahujícího se na dítě nebylo plnoletosti dosaženo dříve².

2.2 Ochrana dětí

Ochrana dětí je široký pojem, který zahrnuje principy, standardy, směrnice a postupy vytvořené se záměrem chránit děti před úmyslným nebo neúmyslným zneužíváním, či poškozováním nebo ohrožováním jejich práv. V případě podezření na ohrožení bezpečnosti dětí v rámci aktivit nebo programů, do nichž jsou zapojeny, bude DCI hlásit podezření kompetentním orgánům.

Politika ochrany dětí se vztahuje na všechny děti bez rozdílu. Lze však definovat dvě specifické kategorie dětí, které v rámci realizace Politiky vyžadují zvýšenou pozornost a péči:

„Zranitelné děti“³ jsou děti, jejichž práva a zájmy jsou ohroženy na základě jejich obecných charakteristik (např. věk, zdravotní stav, etnická příslušnost). Cílená podpora těmto dětem není vnímána jako diskriminace ostatních dětí, ale minimalizace rizik vyplývajících z jejich zranitelnosti. Citlivost vůči zranitelným dětem se projevuje i v programech s obecným dopadem, tím, že jsou tyto programy konstruovány a realizovány inkluzivně a umožňují aktivní participaci zranitelným dětem za stejných podmínek jako ostatním účastníkům. Zároveň by programy neměly prohlubovat „zranitelnost“ těchto dětí (např. podporou institucionalizace péče o tyto děti namísto komunitních forem péče, prohlubování diskriminace ve vzdělávání prostřednictvím segregovaného školství, podporování společenských stereotypů spojených s potřebami těchto dětí).

„Ohrožené děti“⁴ jsou děti, které mají individuální zkušenost s některou formou špatného zacházení (týrání, zneužívání, zanedbávání, vykořisťování, šikana). Těmto dětem je potřeba poskytnout nejen adekvátní akutní péči, ale tuto jejich zkušenost (je-li nám známa) zohledňovat i v následujícím období (ochrana před sekundárními traumaty, zvýšená citlivost vůči chování, které dítě může vyhodnotit jako ohrožující nebo nežádoucí). Prevencí prohlubování následků špatného zacházení s dětmi je především edukace všech osob, které s dětmi v rámci výkonu své práce nebo

² Úmluva o právech dítěte:

https://www.unicef.cz/odkazove_zdroje_textove_materialy/prava_deti/umluva_o_pravech_ditete-plne_zneni.pdf

³ Definice převzata z Pemová, Ptáček: Zanedbávání dětí. Příčiny, důsledky a možnosti hodnocení. Grada 2016

⁴ Definice převzata z Pemová, Ptáček: Zanedbávání dětí. Příčiny, důsledky a možnosti hodnocení. Grada 2016

dobrovolnické činnosti přicházejí do kontaktu tak, aby uměly ohrožení dětí rozpoznat, ale i následně s těmito dětmi dále pracovat a komunikovat.

2.3 Přímý kontakt s dětmi

Pod tímto pojmem rozumíme situaci, v níž se osoba nachází přímo v přítomnosti dítěte během nějaké aktivity organizované DCI bez ohledu na to, zda se jedná o pravidelná, krátkodobá nebo dlouhodobá setkání. Zahrnuje zaměstnávání dětí v pracovních právních vztazích či formou dobrovolnické služby⁵, formální a neformální vzdělávání v různých podobách i volnočasové aktivity.

2.4 Nepřímý kontakt s dětmi

Pod tímto pojmem rozumíme přístup k informacím o dětech, které se zapojují do aktivit DCI či aktivit realizovaných spolupracujícími organizacemi, jako jsou například jména, adresy, fotografie a případové studie.

2.5 Nevhodné zacházení s dětmi

Světová zdravotnická organizace (WHO) definuje nevhodné zacházení s dětmi jako používání jakýchkoliv podob fyzického nebo psychického násilí, poškození nebo zneužití, zanedbávání nebo nedbalého zacházení, obchodního, sexuálního a jiného vykořisťování, přičemž dochází k přímému nebo potenciálnímu ublížení na zdraví dítěte, ohrožení života a narušení rozvoje nebo lidské důstojnosti, a to zneužitím odpovědnosti, důvěry nebo moci, kterou zneužívající osoba má v daném vztahu⁶. Špatné zacházení s dětmi je charakteristické zneužitím důvěry nebo závislosti dítěte v blízkém vztahu nebo chroničností (týrání, zneužívání nebo zanedbávání dětí má jen málokdy charakter jediného nahodilého incidentu, ale jde o základní charakteristiku vztahu dospělého k dítěti nebo způsobu péče)⁷.

V našem chápání mezi formy špatného zacházení s dětmi patří⁸:

Fyzické týrání – má různé formy a projevy, jako je například bití, kopání, třesení, odstrčení, popálení, úmyslné opaření, dušení, škrcení a topení dítěte, vyhrožování střílnou nebo jinou zbraní atd. K fyzickému týrání dochází i tehdy, když rodič nebo jiná odpovědná osoba zanedbávají symptomy onemocnění, úmyslně způsobují onemocnění dítěte, nebo když pečující osoba vymýšlí a úmyslně inscenuje zdravotní problémy dítěte, kvůli nimž je dítě opakovaně, náročně a bolestivě vyšetřováno a léčeno (tzv. Münchhausenův syndrom v zastoupení). Fyzické týrání může mít pro dítě fatální následky.

Psychické týrání – zahrnuje takové jednání pečujících osob, jež nepříznivě působí na psychický a citový vývoj a chování dítěte. Může mít různé formy a projevy, například opakované tvrzení, že děti nejsou milovány, nemají žádnou hodnotu, nejsou dostatečně dobré nebo jejich hodnota neadekvátně plní očekávání osoby, která o ně pečuje. Může také zahrnovat očekávání nevhodná z hlediska věku a vývinu dítěte, vystavování dítěte nebezpečí nebo vyvolávání strachu v něm. Mezi formy psychického týrání patří i nadávání, ponižování, zesměšňování dítěte, neadekvátní rivalizace

⁵ Pracovní právní vztahy osob mladších 18 let jsou řešeny přísně v souladu se Zákoníkem práce, spolupráce s osobami mladšími 18 let formou dobrovolnické služby jsou řešeny přísně v souladu se Zákonem o dobrovolnické službě – tyto právní úpravy zajišťují osobám mladších 18 let na trhu práce ochranu života, zdraví, vývoje, bezpečnosti a ochranu před vykořisťováním.

⁶ Definice převzata z Pemová, Ptáček: Zanedbávání dětí. Příčiny, důsledky a možnosti hodnocení. Grada 2016

⁷ Fyzické nebo sexuální napadení dítěte cizí osobou není považováno za formu špatného zacházení s dětmi ve výše uvedeném smyslu slova, ale jako protiprávní jednání dle trestního zákoníku.

⁸ Následující definice převzata z Pemová, Ptáček: Data o dětech. Sociálně-právní ochrana dětí v ČR. Grada (v tisku).

sourozeneckého vztahu, jakož i přítomnost dítěte v situaci, kdy je verbálně nebo psychicky ubližováno jiné blízké osobě či domácímu zvířeti a odepírání kontaktu s blízkými osobami. Zčásti je psychické týrání součástí všech forem špatného zacházení s dítětem, ale může se objevit i samostatně.

Sexuální zneužívání dětí – definujeme jako kontakt se sexualizovaným podtextem mezi dítětem a starší nebo vyspělejší osobou (například mladistvý nebo dospělý, přičemž se může jednat o cizího člověka, sourozence nebo odpovědnou osobu – rodiče nebo zákonného zástupce). Dítě je využito jako objekt sexuálního uspokojení dospělé nebo starší osoby. Takové chování může být vynuceno silou, vymáháním, úplatky, vyhrožováním, zastrašováním nebo jinou formou nátlaku. Za sexuální zneužití jsou považovány i situace, kdy není potřeba překonat odpor dítěte, nebo dítě na aktivitě zdánlivě spolupracuje, protože nerozumí kontextu zneužití (s ohledem na věk, rozpoznávací schopnosti, vztah ke zneužívající osobě). Sexuální zneužívání se může projevat fyzicky (znásilnění nebo fyzický kontakt bez vniknutí), ale i psychicky a verbálně, například při nuceném sledování či pořizování pornografických videozáznamů, při sledování sexuálních aktivit, resp. povzbuzování dětí, aby se chovaly nevhodným způsobem.

Komerčním sexuálním zneužíváním se rozumí, je-li dítě využito pro sexuální účely za finanční nebo jinou odměnu. Dítě je v tomto případě považováno za objekt sexuálního vykořisťování – ze sexuálního zneužití dítěte má pachatel nebo někdo další (včetně blízkých osob) ekonomický prospěch. Dětská pornografie se pro účely zákona definuje jako zobrazení skutečné nebo předstírané soulože, jiného způsobu pohlavního styku nebo jiného obdobného sexuálního styku s dítětem nebo osobou vypadající jako dítě nebo zobrazení obnažených částí těla dítěte, resp. osoby vypadající jako dítě za účelem sexuálního uspokojení jiné osoby. Tento obsah může být zobrazen formou fotografií, diapozitivů, časopisů, knih, kreseb, filmů, videozáznamů a grafických zobrazení v počítačích. Existuje všeobecné rozdělení do dvou kategorií: soft-core (neobsahuje explicitní sexuální scény, ale zobrazuje nahé děti nebo děti, které se chovají svůdně) a hard-core, které znázorňují děti aktivně se zúčastňující sexuální aktivit⁹.

Zanedbávání nebo nedbalé zacházení definujeme jako akutní a vážné ohrožení dítěte v důsledku nedostatečné péče a podnětů důležitých pro jeho zdravý fyzický, psychický a sociální vývoj (zanedbávání dohledu nad dítětem, zanedbávání fyzických potřeb – nedostatečný nebo nevhodný přístup k bydlení a hygieně, oblečení a obutí, stravě a pitnému režimu, zanedbávání somatického a psychického zdraví, zanedbávání vzdělávacích potřeb dítěte, zanedbávání socializace a potřeb dětí v oblasti sociálního života).

Zneužívání dětí za účelem obchodování, které definujeme jako využívání dětí na práci nebo jinou aktivitu s cílem získání benefitů pro osobu, jež je za dítě odpovědná, přičemž poškozují fyzické a psychické zdraví dítěte, jeho vzdělání nebo morálně-emocionální rozvoj. Tato forma zneužívání se projevuje mj. nucenou prací dětí¹⁰.

Specifické formy špatného zacházení s dětmi mimo blízké vztahy

⁹ Veškeré formy sexuálního zneužití jsou v České republice trestné. Podrobněji jsou tedy jednotlivé činy definovány trestním zákoníkem.

¹⁰ V této souvislosti je potřeba odlišit pojem „práce“ jako drobné činnosti v domácnosti nebo jiném přirozeném prostředí dítěte, které slouží k zajištění domácnosti nebo alternativního prostředí, kde dítě žije, a které odpovídají věku a schopnostem dítěte a nemají charakter ekonomické činnosti (občanský zákoník). A dále pak „pracovní činnost“ nebo „pracovněprávní vztah“, který je spojován s činností, která má charakter výdělečné nebo jinak ekonomické činnosti. Pracovní činnost je v ČR umožněna osobám starším 15 let s dokončenou povinnou školní docházkou při dodržení specifických podmínek (délka směn, práce přes noc). Děti ve věku do 15 let mohou vykonávat pouze umělecké, kulturní, sportovní a reklamní činnosti po předchozím povolení úřadu práce a za ochranných podmínek uvedených v zákoně a v povolení. Povolení se nevyžaduje k činnosti zájmové v uvedených oblastech umělecké, kulturní, sportovní a reklamní činnosti, pokud nepůjde o výkon činnosti za odměnu. Tato právní úprava vychází ze zákoníku práce.

Dítě, které je nějakým způsobem týráno či zneužíváno, je často obětí několika forem násilí, a to nejen násilí spojeného s chováním pečující osoby, ale i v širším sociálním prostředí. Na individuální úrovni je týrané, zneužívané a zanedbávané dítě svou zranitelností ohroženo dalšími formami špatného zacházení nebo násilí ve škole, v kroužku, či jiném prostředí, kde se pohybuje. Na společenské úrovni se pak jedná o postoj společnosti ke konkrétním formám špatného zacházení s dětmi a následné péči, kterou ohrožené děti potřebují^{11, 12}.

Mezi specifické formy ohrožení pak patří situace, kdy je dítě ohroženo nebo poškozeno vrstevníkem nebo jiným dítětem, nikoliv pečující osobou. V této souvislosti jde především o:

Zneužití dítěte dítětem

Obvinění nebo úvahy o možnosti, že došlo ke zneužívání dítěte jiným dítětem, si vyžadují zvlášť citlivý způsob reagování; v rámci politiky ochrany dítěte je nicméně třeba se jimi zabývat. A to jak na úrovni preventivní – samotné děti seznamovat s tím, jaké chování může být jiným dítětem považováno za zneužití (nejen v sexuálním slova smyslu), a vytvářet tak prostředí, kdy jsou minimalizovány tyto incidenty v důsledku neznalosti, nedorozumění nebo sociální neobratnosti –, tak na úrovni reaktivní – práce s dětmi, které někoho zneužily (nebo je podezření, že k zneužití došlo). To si vyžaduje účinné postupy, jež zajistí ochranu všech, jichž se to týká, a zároveň nabídnou i zneužívajícímu dítěti pomoc, aby nad svým chováním získalo náhled a kontrolu. V těchto případech je nutné si uvědomovat, že dítě, jež zneužívalo jiné dítě, se výrazně liší od dospělých, kteří spáchali podobný přestupek, neboť dítě si není plně vědomo toho, proč někoho zneužívá a jaké to může mít následky. Pro tyto situace by měly být vytvořeny zvláštní mechanismy ochrany, které zajistí pomoc a podporu oběma dětem, nejlépe s využitím externích odborníků.

Šikanování definujeme jako úmyslné ublížení mezi vrstevníky nebo v rámci jedné sociální skupiny (např. v rámci třídy, sportovního oddílu, dětského domova,), často opakované v určitém období, přičemž se oběť pouze velmi nesnadno dokáže ubránit. Projevuje se různými formami, mezi nejčastější projevy patří: fyzické šikanování (bití, kopání, odcizení věcí oběti), verbální šikanování (nevhodné rasistické nebo homofobní poznámky, vyhrožování, nadávání) a psychické šikanování (izolace oběti, nepřijetí do skupiny vrstevníků).

Specifickou formou šikany je **kyberšikana**¹³, tedy šikana prostřednictvím například sociálních sítí a mobilních telefonů, které slouží k agresivnímu a záměrnému poškození uživatele těchto médií. Stejně jako tradiční šikana zahrnuje i kyberšikana opakované chování a nepoměr sil mezi agresorem a obětí. Mezi další kritéria, která identifikují kyberšikana, patří fakt, že oběť vnímá to, co se děje, jako nepříjemné, zesměšňující a ubližující. Kyberšikana však může být způsobena také neúmyslně – nevhodný žert se například vymkne kontrole a může se rozvinout do podoby intenzivní kyberšikany.

¹¹ Projevy traumatizace dětí jsou mnohdy v ČR ve školském, zdravotnickém nebo sociálním systému zaměňovány za poruchy chování či asociální chování. Vůči těmto dětem jsou místo podpurných a terapeutických intervencí směřovány především represivní a restriktivní intervence.

¹² V ČR je nahlíženo na týrání, zneužívání a zanedbávání především jako na projevy soukromé rodičovské (ne)kompetence, nikoliv jako na chování, které má celospolečenský kontext. To se projevuje například vysokou společenskou akceptací používání fyzických trestů ve výchově dětí, tolerancí izolace dítěte od druhého rodiče/prarodičů v případě rozvodu jako taktického způsobu vedení rozvodového sporu. Ale v širším pohledu i nezájem společnosti o bytovou nouzi, ve které žije mnoho dětí, vysokou institucionalizaci péče o ohrožené děti, odmítání společného vzdělávání a dalších aktivit směřujících ke snížení ohrožení a diskriminace zranitelných dětí.

¹³ Problematice kyberšikany je při práci s dětmi nutno věnovat zvýšenou pozornost, mj. proto, že k ohrožování dětí dochází většinou zcela mimo prostor, ve kterém se pohybují dospělí odpovědní za ochranu dětí (na uzavřených chatech). Může se tedy jednat o jev, který je dlouho skrytý, při tom s možnými fatálními následky. A dále proto, že si děti nemusí být vědomy rizik ve virtuálním světě – a to jak přímého ohrožení (sdílení intimních informací se známými i neznámými osobami a možnosti jejich zneužití), tak i to, že jejich chování může zraňovat jiné (zveřejnění fotografií někoho jiného, hecování jiného dítěte k nevhodnému nebo nebezpečnému chování apod.).

Formy kyberšikany¹⁴:

Kyberstalking je pronásledování v kyberprostoru, nejčastěji pomocí SMS, chatu, sociálních sítí, Skype, apod. Pronásledované oběti hrozí naprostá ztráta soukromí, osobních údajů a pocitu bezpečí¹⁵.

Kyberobtěžování je chování, kdy agresor zasílá oběti opakovaně nevyžádané, obtěžující, zastrašující zprávy. Tato situace může vzniknout i ze vzájemné konverzace, ta se stane nepříjemnou a oběť není schopná ji ukončit. Kyberobtěžování je často součástí kyberstalkingu.

Vyloučení a ostrakizace – při této formě kyberšikany je oběť vyloučena z nějaké skupiny, do které by chtěla či měla patřit. Ostrakizace je pro oběť velmi bolestná, i když postrádá přímý prvek agrese. Oběť trpí frustrací z nenaplnění potřeby někam patřit. Na internetu je to často horší než v reálném životě, jelikož tam je patrné, kdo je oblíbený a kdo ne, např. je oběť vyloučena z facebookové skupiny, kde to většinou vidí větší množství lidí než v realitě.

Kybergrooming je manipulace s identitou nebo informacemi v kyberprostoru s cílem přimět uživatele k osobní schůzce. Útočník, který se většinou vydává za někoho jiného, si vyhledá vhodnou osobu, ve které postupem času vzbudí důvěru a přinutí ji k osobní schůzce, kde pak nějakým způsobem oběť zneužije či využije. V této oblasti jsou často nejvíce ohroženy děti, které jsou závislé na technologiích, tráví na internetu většinu času a většinu přátel mají pouze ve virtuálním světě.

Flaming je nepřátelské chování útočníka vůči oběti ve virtuálním světě. Je to výrazně vyhrocená a agresivní diskuze až hádka na internetu. Někteří uživatelé úmyslně podobné diskuze provokují vkládáním různých kontroverzních příspěvků, urážením účastníků diskuzí apod. Výzkumy ukazují, že slovní napadání je ve virtuálním prostředí až čtyřikrát častější než v reálném životě.

Sexting je zasílání textů, fotografií a videí se sexuální tematikou prostřednictvím elektronických médií (může se jednat o materiály konverzujících nebo třetích osob). Tyto materiály mohou skončit mimo uzavřenou komunikaci (na internetu, v chatu) a můžou mít pro oběť fatální důsledky, jelikož jsou často použity jako prostředek k vydírání, či šikanování v reálném sociálním prostředí.

Happy Slapping spočívá v tom, že agresor si vybere oběť a následně ji fyzicky napadne (zfackuje) a celé se to nahrává na mobilní telefon. Poté je nahrávka zveřejněna na internetu. V této době happy slapping neobsahuje jen fackování, ale už i závažnější útoky za hranicí zákona (znásilnění) či svlékání nebo jiné nedůstojné zacházení s obětí.

3. Na koho se Politika vztahuje

Politika ochrany práv dětí DCI se týká:

- všech dětí, které se účastní akcí DCI;
- všech pracovníků, členů Rady a dobrovolníků;
- všech dospělých, kteří provázejí děti na akcích a aktivitách DCI;
- všech, kteří se účastní aktivit a akcí pro děti, jež organizuje DCI (novináři, sponzoři, dárci atd.).

3.1 Zaměstnanci, členové Rady, dobrovolníci

Každá osoba (zaměstnanec, člen Rady, dobrovolník), která chce pracovat pro DCI:

¹⁴ Burdová, Traxler: Bezpečně na internetu. Praha: Vzdělávací institut Středočeského kraje (VISK), 2014.

¹⁵ Stalking (včetně kyberstalkingu) je v ČR trestným činem.

- 1) je již během osobního pohovoru seznámena s hlavními principy ochrany dětí a zavazuje se, že plně rozumí těmto principům a bude je dodržovat;
- 2) v případě zahájení zaměstnání či jiné spolupráce podepisuje závazné prohlášení, že souhlasí s principy a podmínkami této Politiky a že se zavazuje dodržovat je. Tento souhlas je součástí pracovní, mandátní nebo jiné smlouvy o spolupráci¹⁶.
- 3) může být požádána o dodání Čestného prohlášení o jakémkoliv odsouzení v trestním řízení nebo zahlazeném trestu v souvislosti s trestnými činy na dětech či o dodání výpisu z rejstříku trestů v případě, že její pozice zahrnuje přímý kontakt s dětmi
- 4) má právo na pravidelné vzdělávání v oblasti ochrany práv dětí a konzultace s osobou odpovědnou za její realizaci, kdykoliv bude potřebovat.

3.2 Konzultanti, školitelé, dodavatelé

Každá osoba, která chce externě spolupracovat s DCI formou dodávání služeb (konzultant, školitel, dodavatel):

- 1) je při zahájení spolupráce seznámena s touto Politikou a zavazuje se, že plně rozumí jejím principům a bude je dodržovat. Tento souhlas je součástí smlouvy o spolupráci, pokud je uzavřena. U jednorázových či krátkodobých dodavatelů, kteří nemají s DCI uzavřenou smlouvu o spolupráci, je informace o Politice a závazku jejího dodržování součástí objednávky služeb.

3.3 Novináři, sponzoři, dárci

Politika se týká také všech novinářů, sponzorů a dárců, kteří se účastní akcí a projektů DCI zahrnující kontakt s dětmi. Její součástí je příloha 5.3 jako soubor specifických pokynů pro tyto osoby i pro své zaměstnance a dobrovolníky, jež se týkají komunikace a medializace vlastní činnosti s ohledem na zajištění bezpečnosti a důstojnosti dětí.

4. Realizace Politiky

Účelem této Politiky je zajistit nejvyšší možnou úroveň profesionálního chování a osobní praxe při práci s dětmi, aby nedošlo k jejich ohrožení při účasti na aktivitách organizovaných DCI. Z důvodu účinné realizace Politiky je nezbytně nutné, aby všichni pracovníci, dobrovolníci, konzultanti, školitelé atd. byli obeznámeni s obsahem Politiky, porozuměli jí a dodržovali všechny kroky, které zajišťují, aby nedošlo k ublížení dítěti. Realizace této Politiky v DCI zahrnuje tři oblasti: prevenci, monitoring a oznamování.

4.1 Analýza rizik a prevence

DCI se zavazuje vytvářet a realizovat programy, které budou pro děti bezpečné. Politika proto obsahuje strategie a opatření, jak zmírnit jakákoli rizika pro děti. Tato opatření byla zapracována do realizace všech programů, operací a aktivit, jež zahrnují účast dětí nebo na ně mají vliv. V případě že budeme zahajovat nové programy či aktivity, bude vždy provedena analýza rizik v nich. Dále DCI zavedla následující preventivní opatření.

Preventivní opatření

¹⁶ DCI se zavazuje nejpozději do 3 měsíců od přijetí této Politiky (či jakékoliv její následné revize) informovat a zajistit souhlas všech dotčených osob (zaměstnanci, dobrovolníci, stážisté, externí spolupracovníci, spolupracující organizace).

● V případě, že se děti účastní aktivity, budou na začátku seznámeny s hlavními body této Politiky a Kodexem chování, informovány o tom, kdo je osoba zodpovědná za tuto Politiku v DCI, jakož i o postupech při ohlašování podezření nebo obvinění. Informace budou dětem zprostředkovány přátelským a srozumitelným způsobem, jak popisuje příloha 5.3.

● Při náboru, výběrovém řízení a v průběhu zkušební doby nových zaměstnanců a dobrovolníků postupujeme v souladu s touto Politikou. Všichni projdou praktickým zaškolením do procesů této Politiky. V průběhu zaškolení se naučí odlišit vhodné chování od nevhodného, jak ho uvádí Kodex chování, který je pro jejich práci v DCI závazný.

● Všichni, kteří pracují přímo s dětmi a mládeží, mohou kdykoli využít konzultace s osobou zodpovědnou za tuto Politiku a v případě potřeby s externími odborníky.

● Kopie Politiky bude uveřejněna na webových stránkách DCI a zaslána spolupracovníkům a dodavatelům, kteří se zapojují do aktivit DCI, jakož i organizacím, které organizují akce jménem DCI či s její podporou, a osobám, které doprovázejí děti na takové akce.

Vedení DCI dále určilo **jednu osobu odpovědnou za realizaci Politiky ochrany práv dětí** (dále jen odpovědná osoba), která má v gesci:

- informování týmu DCI o Politice a její realizaci;
- monitorování realizace Politiky a pravidelné informování členů správní rady a týmu DCI o dosaženém pokroku;
- dokumentaci, vyšetřování a řešení jakýchkoli porušení této Politiky;
- shromažďování a spravování informací o právních požadavcích, nejlepších postupech apod.;
- poskytování podpory a pomoci pro jiné členy týmu v rámci tématiky ochrany práv dětí a zvláště zranitelných osob.

Jméno a kontaktní údaje odpovědné osoby jsou zveřejněny a viditelně umístěny v kanceláři DCI a uvedeny na webových stránkách a v materiálech pro příjemce.

4.2 Monitoring

DCI bude pravidelně vyhodnocovat realizaci Politiky. Cílem hodnocení Politiky je poučit se ze zkušeností a v případě potřeby dále zpřesňovat opatření na ochranu dětí.

Opatření monitoringu

● Osoba odpovědná za Politiku monitoruje pokrok, dodržování a případná poučení z praxe a jednou za rok o tomto informuje Radu DCI.

● Monitorování a hodnocení se zaměří především na dodržování principů Politiky a opatření, která za tímto účelem přijala DCI (pravidla nábory, průběh školení, poskytnutí odborných konzultací).

● Kontrola bude prováděna formou průzkumu mezi zaměstnanci, dobrovolníky a brigádníky, ve které se budou moci vyjádřit, zda jsou dodržovány všechny standardy stanovené v Politice, jsou-li efektivní a je-li potřeba něco změnit pro jejich zlepšení.

● Kromě všeobecného monitorování a hodnocení bude osoba odpovědná za tuto Politiku provádět reaktivní hodnocení pro případ, že dojde k porušení Politiky, a na základě tohoto hodnocení DCI zváží případné změny v Politice nebo ve způsobu oznamování a nahlašování jejího porušení.

4.3 Oznámení

Všichni zaměstnanci, dobrovolníci a brigádníci by měli být schopni rozpoznat u dítěte známky a projevy, které naznačují, že potřebuje pomoc (příloha 5.2), a identifikovat možná porušení této Politiky. V případě jakéhokoli incidentu je třeba okamžitě reagovat dle metodiky ACT:

● **Act – jednat:** existuje-li podezření, že došlo k porušení politiky nebo Kodexu chování, je potřeba okamžitě je nahlásit.

● **Child-Centered – nejlepší zájem dítěte:** při rozhodování je nejdůležitější zohlednit nejlepší zájem dítěte.

● **Time Counts – čas hraje důležitou roli:** je důležité zvážit nejvhodnější a nejefektivnější řešení v co nejkratším čase, které zabezpečí ochranu dítěte.

Všichni zaměstnanci, dobrovolníci a brigádníci jsou povinni nahlásit okamžitě jakékoli možné porušení této Politiky (bez ohledu na to, zda se jedná o podezření z porušení, údajné porušení nebo porušení se svědeckou výpovědí) osobě zodpovědné za tuto Politiku v DCI.

K popsání události mají využít formulář Zpráva ohlašující možné porušení Politiky ochrany práv dětí DCI (příloha 5.5). Všechny záznamy a zprávy musí být uloženy na zabezpečeném místě. Přístup k nim má pouze osoba zodpovědná za Politiku.

Poté, co získá první informaci o události, je úkolem osoby zodpovědné za Politiku událost vyšetřit, zjistit o ní co nejvíce informací (v případě potřeby ji konzultovat s externími odborníky), rozhodnout, zda jde o vnitřní či externí záležitost, a jednat v souladu s touto Politikou a s českými zákony (tedy i oznámit závažné činy oprávněným úřadům).

Prvním krokem při rozhodování je určit, zda se jedná o interní nebo externí záležitost.

Pokud se jedná o interní záležitost – obvinění se týká pracovníka, dobrovolníka, brigádníka – je nutné postupovat v souladu s touto Politikou a právními předpisy ČR (viz níže). DCI se zavazuje, že bude okamžitě kontaktovat rodinné příslušníky nebo zákonné zástupce dítěte a informovat je o události a o poskytnuté pomoci. DCI také okamžitě zakáže kontakt s dětmi každému pracovníkovi, dobrovolníkovi, brigádníkovi, poradci nebo školiteli, který je obviněn z porušení Politiky, dokud nebudou známy výsledky šetření. DCI si vyhrazuje právo přijmout jakékoliv disciplinární opatření v případě prokázání viny v souladu s platnými právními normami. Šetření povede a výslednou zprávu (příloha 5.6) sepíše osoba zodpovědná za Politiku. Tato osoba také společně s předsedou/předsedkyní DCI vydá rozhodnutí, zda šlo o:

a) nedorozumění

b) falešné obvinění

c) porušení Kodexu chování, které však není trestným činem

d) porušení Kodexu chování, které je zároveň trestným činem

V případě závažných zjištění oznámí předseda/-kyně DCI incident Radě. Trestné činy budou dále postoupeny policii.

Pokud se jedná o externí záležitost – obvinění se týká někoho mimo DCI – je potřeba zvážit, do jaké míry toto porušení zasahuje do chodu a narušuje principy fungování DCI, a podle toho dále postupovat. DCI se zavazuje, že s informacemi o podezření nebo obvinění bude zacházet důvěrně a dodržovat všechny postupy, přičemž zohlední nejlepší zájem dítěte, bez ohledu na to, kdo případ nahlásil, koho se hlášení týká nebo odkud pochází osoba, která jej nahlásila.

Přehledný postup při řešení případných porušení Politiky:

Řešení případů podezření na porušení práv dítěte či ohrožení dítěte

Prvořadým principem ochrany práv dítěte je jeho bezpečí a psychická pohoda. Dítě má právo jakékoliv chování, které mu je subjektivně nepříjemné, označit za své ohrožení a požádat o pomoc a ochranu (i v případě, že dodatečně bude toto chování vyhodnoceno jako nedorozumění, běžný konflikt atp.). Dítě má vždy právo na informace o tom, jak může samo dál postupovat a jak samo sebe může chránit. Jedná se především o okamžité kontaktování zákonných zástupců na přání dítěte, předání kontaktů na Linku bezpečí, informace o možnosti podat trestní oznámení i v případě trestných činů, u nichž není oznamovací povinnost fyzických osob (například když dojde k trestnému činu pomluvy dítěte, je poškozen majetek dítěte atp.).

V následující části popisuje Politika doporučené způsoby chování v různých situacích, v nichž může dojít k porušení práv či ohrožení dítěte. **Ve všech případech je však prvořadým úkolem každého**

pracovníka DCI okamžitě kontaktovat osobu zodpovědnou za tuto Politiku a tato osoba podle okolností rozhodne, jak bude situace řešena.

1) Porušení práv dítěte

Jedná se o takové chování, které je v rozporu s Politikou, ale **nemá** charakter trestného nebo protiprávního činu a **nejedná se o ohrožující nebo nebezpečné chování** vůči dítěti (jde například o nedorozumění v komunikaci, nesprávně zvolený postup při práci s dětmi, neobratné či netaktní chování vůči dítěti, konfliktní komunikace, poškození majetku dítěte v rámci herních aktivit atp.). Tyto situace je možno vyřešit interně v rámci DCI.

Doporučený postup:

- **Nahlášení incidentu:** pracovník, který je incidentu přítomen, kontaktuje osobu odpovědnou za Politiku.
- **Zajištění pocitu bezpečí dítěte:** pokud je dítě v dané chvíli vystaveno nevhodnému chování, je nutné ukončit nežádoucí chování či aktivitu.
- **Zjištění maxima informací:** je potřeba zjistit, co, kdy, kde a jak se stalo, vyhodnotit, co se stalo z pohledu dítěte, případně dalších přítomných dětí/osob, a stanovit další kroky (např. stažení nevhodných fotografií z internetu, zablokování diskuze na sociálních sítích)
- **Obnovení důvěry a spolupráce:** je třeba vyjasnit případná nedorozumění, omluvit se a napravit chyby, případně dohodnout se na další formě spolupráce (zda dítě chce v aktivitách pokračovat, zda chce spolupracovat se stejnou osobou atp.). Dle charakteru situace je vhodné o incidentu i způsobu řešení informovat nejen dítě, ale i jeho zákonné zástupce, případně další zúčastněné děti a jejich zákonné zástupce.
- **Písemný záznam** (příloha 5.5) o události.

2) Ohrožení dítěte

Jde o takové chování, které má charakter přestupku, trestného činu, nebo jiného protiprávního jednání (např. chování v rozporu s pravidly GDPR, zákoníku práce a dalších právních norem) a řešení situaci již není pouze interní záležitostí DCI.

Pracovník v přímém kontaktu s dětmi může být konfrontován s chováním splňujícím znaky ohrožení dítěte:

1. Pracovník je přítomen napadení dítěte (např. osobou, která o dítě pečuje, jiným dítětem, zaměstnancem, cizí osobou, zaznamená nebezpečnou komunikaci na facebooku aj.)
2. Bezprostředně po napadení – tzn. pracovník je v kontaktu s dítětem v situaci bezprostředně následující po jeho napadení/ohrožení/obtěžování
3. Dítě přímo pojmenuje situaci, která splňuje znaky týrání, zneužívání, či zásadního zanedbávání
4. Na dítěti jsou viditelné znaky napadení či zneužití (fyzické zranění, psychický otřes)
5. Jiným přímým způsobem – například pracovník navštíví domácnost, rodiče na zvonění nereagují, ale skrze dveře je slyšet pláč či jiné známky přítomnosti dítěte v bytě, nebo je dítě vystaveno kyberšikaně a pracovník získá tyto informace od jiného dítěte ze skupiny.

Doporučený postup:

- Zajistit bezpečí dítěte. Poskytnout první pomoc a zajistit lékařskou péči prostřednictvím Záchrané služby, je-li to třeba.
- Okamžitě kontaktovat osobu odpovědnou v DCI za Politiku.
- Informovat orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo orgány činné v trestním řízení (Policie ČR, státní zastupitelství) a postupovat podle jejich instrukcí (vyčkat příjezdu Policie, odvézt dítě do bezpečí apod.).
- Zajistit důkazy a informace, které by mohly pomoci k vyšetřování trestného činu (např. oblečení dítěte, předmět, kterým dítě bylo napadeno). V případě, že došlo k napadení dítěte v prostorech organizace, neuklízet, nevpuštět do prostor další osoby, případně učinit další opatření dle instrukcí orgánů činných v trestním řízení (archivovat FB diskusi apod.).

- V případě, kdy bylo incidentu či ohrožení přítomno jiné dítě/děti (zejména v pobytových službách), zajistit v kontaktu s OSPOD nebo orgány činnými v trestním řízení bezpečí a psychickou pohodu těchto dětí, aniž by bylo narušeno případné následné trestní stíhání.
- Po dohodě s OSPOD nebo orgány činnými v trestním řízení informovat zákonné zástupce.
- Provést záznam celé události (co, jak, kdy – přesný čas, kde, komu bylo oznámeno – může být doloženo kopií trestního oznámení, protokolu, atp.).

Reakce v případě zprostředkovaného ohrožení dítěte

Tato situace nastane, pokud například dítě v rámci socioterapeutického kontaktu s pracovníkem sděluje informace vypovídající o tom, že v minulosti bylo vystaveno týrání, zneužívání či zanedbávání, či mu toto nebezpečí nadále hrozí (násilí v rodině, pokračující šikana apod.).

Doporučený postup:

- Zajistit bezpečí dítěte a vyhodnotit míru akutního ohrožení dítěte (tzn., zda je dítě aktuálně v péči osoby, která ho ohrozilo, resp. umožnila jeho ohrožení – v tomto případě postupovat, jako by dítě bylo napadeno bezprostředně, viz výše).
- Kontaktovat osobu odpovědnou v DCI za Politiku.
- Vyplývá-li ohrožení dítěte osobou, se kterou je dítě v přímém fyzickém kontaktu (rodič, partner, sourozenec, děti v rámci společné aktivity) zabránit v pokračování nevhodného chování vůči dítěti – pokračovat jako v případě bezprostředního ohrožení dítěte (viz výše).
- Pokud dítě není akutně ohroženo, kontaktovat zákonného zástupce či jinou blízkou osobu dítěte dle jeho volby a společně informovat orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo orgány činné v trestním řízení, dále postupovat dle jejich instrukcí.
- Provést záznam celé události (co, jak, kdy – přesný čas, kde, komu bylo oznámeno – může nahradit kopie trestního oznámení, protokol apod.).

5. Přílohy

5.1 Kodex chování

Každý zúčastněný by měl

- vědět, co je nevhodné zacházení s dětmi (zpracované i v této Politice), a znát související zákonná ustanovení;
- rozpoznat příznaky nevhodného zacházení s dětmi a hlásit jakékoliv podezření osobě odpovědné za Politiku ochrany práv dítěte;
- vědět, kdo je osoba odpovědná v DCI za dodržování Politiky ochrany práv dítěte; znát i další odpovědné osoby a postupy nahlašování podezření a postupovat dle daných kroků;
- chránit zdraví, bezpečnost, blaho a důstojnost sebe i druhých;
- respektovat základní práva ostatních a chovat se k lidem s úctou a respektem;
- chovat se ke všem dětem stejně a zapojovat je do aktivit bez rozdílů a diskriminace;
- brát zřetel na to, jak děti vnímají jeho/její slova, chování a vztahy;
- zajistit takový dohled nad dětmi, aby mladší, resp. ohrožené děti byly chráněny před zneužitím staršími dětmi nebo dospělými, zohlednit možné šikanování mezi dětmi, včetně kyberšikany;
- zajistit prostředí, ve kterém se děti mohou rozvíjet po osobnostní, fyzické, psychické, sociální, morální a intelektuální stránce;
- podpořit děti, aby se nebály vyjádřit svůj názor a jejich názor respektovat;
- zamezit a/nebo zabránit přístupu dětí k nevhodnému elektronickému obsahu;
- za všech okolností respektovat právo na soukromé informace;

- zajistit písemný souhlas dítěte nebo jeho rodiče/zákonného zástupce s případným fotografováním, filmováním nebo zpracováním osobních údajů v rámci aktivity.

Žádný zúčastněný nesmí

- vyhledávat fyzický kontakt s dítětem (například držení se za ruce), pokud podnět nepřichází od dítěte, resp. pokud s tím dítě nevyjádřilo souhlas;
- projevovat pozornost vůči dětem způsobem, který je kulturně nevhodný nebo jinak necitlivý (polibky, objetí, pohlazení, otírání, dotek a jiné);
- navrhovat nevhodný vztah a podporovat u dítěte projevy zájmu o vztah (i v kyberprostoru)
- svévolně narušovat soukromí dítěte;
- zapojovat se do jakýchkoliv sexuálních aktivit s dětmi, podněcovat sexuální aktivity mezi dětmi, dovolit dětem, aby se zapojovaly do her se sexuálním podtextem;
- pobývat s dítětem záměrně o samotě, chovat se provokativně nebo nevhodným chováním dávat podnět k obvinění ze zneužívání;
- dovolit, aby samotná dospělá osoba spala s dítětem v jednom pokoji nebo posteli (kromě případů, kdy k tomu dal písemné svolení rodič/zákonný zástupce dítěte);
- oblékat, koupat a jinak pečovat o osobní hygienu dětí, pokud jsou již schopny provádět tyto úkony samostatně nebo tato role není součástí jeho odborné práce (např. zdravotníci na dětských táborech);
- používat vůči dítěti jakékoli formy tělesných trestů a jiné hrubé nebo ponižující formy zacházení a formy trestání dítěte, které mu způsobují anebo mohou způsobit fyzickou a/nebo psychickou újmu;
- používat jako výchovný prostředek sociální vyloučení, vyžadování nepřiměřených fyzických výkonů, zásahů do vnějšího vzhledu a nošení znevažujícího oblečení, neodůvodněné zasahování do stravování a jiné výchovné prostředky a postupy práce, jež mohou dítěti způsobit ponížení a nepřiměřeně zasáhnout do jeho lidské důstojnosti;
- použít vůči dítěti výchovný prostředek jen proto, že je součástí stejné výchovné skupiny jako dítě, vůči kterému má být použit výchovný prostředek (tzv. kolektivní tresty);
- diskriminovat, znevažovat, zahanbovat, ponižovat děti a jakýmkoliv psychickým způsobem je týrat (např. vyjadřovat se způsobem, který děti uráží a ubližuje jim, nebo ukazovat obrázky a vyprávět příběhy, které mohou dětem citově nebo mentálně ublížit);
- chovat se způsobem, který může přímo ublížit dítěti nebo jej vystavit riziku zneužití jinými osobami, včetně šikany ze strany vrstevníků; přenášet odpovědnost dítěte za rozhodování nebo určování výchovného prostředku pro jiné dítě;
- fotografovat, natáčet a žádat soukromé informace, vyjma těch, které jsou schváleny a jsou potřebné pro aktivity DCI;
- nevhodně používat soukromé informace o dětech (například na sociálních sítích);
- podporovat a obhajovat chování jiných dospělých (pracovníků, dobrovolníků, školitelů a dalších), kteří by porušovali zásady Kodexu chování.

5.2 Rozpoznávání projevů nevhodného zacházení s dětmi

Rozpoznávání projevů násilí páchaného na dětech je velmi složitá věc a neexistuje snadný návod na rychlé a jednoduché odhalení. Existují určité náznaky, které mohou vzbudit podezření, avšak je vždy nezbytné hodnotit je opatrně a není potřeba automaticky prohlašovat, že se jedná o nevhodné zacházení s dětmi. Pokud kdokoli zpozoruje náznaky možného nevhodného zacházení s dětmi, je povinen o nich co nejdříve informovat osobu odpovědnou za dodržování této Politiky v DCI.

Možné projevy a následky fyzického násilí:

- modřiny, popáleniny, vykloubení, pokousání, řezné rány,
- nepravděpodobné vysvětlení zranění,
- odmítání rozhovoru o zraněních,
- odtažení se při fyzickém kontaktu,

- odmítání odhalit ruce a nohy, když je horko,
- odmítání zapojit se do aktivit (jako je např. sport), které vyžadují svlečení vrchního oblečení,
- strach z návratu domů nebo z kontaktu s rodiči,
- projevy nedůvěry a obezřetnosti vůči dospělým,
- sebepoškozující chování,
- agresivita vůči jiným,
- pasivita a časté stěžování si,
- opakované útky z domova.

Možné projevy psychického násilí:

- nepříznivý nebo opožděný psychický, kognitivní a emocionální vývin,
- bázlivost,
- zpožděný vývin řeči nebo náhlá změna či porucha řeči,
- strach z nových situací,
- nízká sebeúcta,
- nevhodné citové projevy/reakce na běžné situace,
- extrémní pasivita nebo agresivita,
- užívání drog a alkoholu,
- opakované útky,
- predelikventní chování.

Možné projevy zanedbávání:

- častý hlad, vybírání jídla z odpadkových košů, krádeže a schovávání jídla,
- nedostatečná osobní hygiena,
- častá únava,
- nevhodné oblečení (např. letní oblečení v zimě),
- časté pozdní příchody do školy a na volnočasové aktivity nebo nevysvětlitelné absence,
- neřešené zdravotní problémy,
- nízká sebeúcta,
- nedostatečné společenské návyky,
- predelikventní chování
- užívání návykových látek.

Možné projevy sexuálního zneužívání:

- sexuální chování nebo vyjadřování nepřiměřené věku,
- noční pomočování a špinění,
- bolesti análního otvoru nebo pohlavních orgánů,
- problémy s nespavostí,
- strach zůstat o samotě s dospělým,
- sexuální promiskuita,
- extrémní riskování u adolescentů,
- těhotenství dívek mladších 15 let.

Rizikové chování dospělých:

- osoba, v jejíž přítomnosti se chování dítěte viditelně mění – odtahuje se, je vystrašené, je ve stresu, stává se podrážděným,
- osoba, která žádá dítě, aby lhalo nebo něco tajilo,
- osoba, která poruší kterýkoliv z principů této Politiky nebo Kodexu chování,
- osoba, která navrhne soukromou komunikaci s dítětem e-mailem, telefonicky nebo osobně.

5.3 Pravidla pro externí komunikaci

Tato část Politiky obsahuje pokyny pro pracovníky DCI týkající se komunikace s dárci, veřejností nebo médií o vlastní činnosti a aktivitách partnerů a také soubor pravidel pro novináře, fotografy, filmaře, dárcce, sponzory a jiné osoby, které se účastní akcí DCI, na níž jsou přítomny děti. Postupy zahrnuté do politiky ochrany se používají a jsou relevantní ve všech formách komunikace (textové materiály, fotografie, filmy atd.), nevyjímaje sociální sítě.

Principy

DCI se zavazuje dodržovat následující principy komunikace s veřejností a médií:

- **Princip důstojnosti** – DCI nebude používat při popisu svých programů a aktivit ponižující ani diskriminující vyjádření a nebude vyžadovat, aby děti dělaly nebo říkaly něco, díky čemuž by měly pocit, že je někdo líčí jako „předmět soucitu“.

Všechny děti se budou moci samy rozhodnout, zda chtějí mluvit o svém soukromí, a nebude na ně vyvíjen žádný nátlak. Během fotografování budou děti vhodně oblečené a nebudou se na fotografiích objevovat v pózách, které by mohly být vnímány jako sexuálně provokativní nebo násilné.

- **Princip správnosti** – DCI se zavazuje, že nebude informace o dětech manipulovat zkreslovat, například pro účely vyvolání senzace. Příběhy a fotografie by měly vyváženě vypovídat o životě dětí a okolnostech nebo negativěch, kterým čelí. V komunikaci se vyhnout zobecňování, jež nezrcadlí danou situaci. Při spojování textů a vizuálních informací jednat opatrně, zvláště pokud text obsahuje citlivé informace o dítěti a fotografie nebo video zachycují citlivé aspekty z jeho života a odhalují jeho identitu.

- **Princip zachování soukromí** – DCI se zavazuje, že nebude používat žádné informace o dětech, jejichž zveřejnění by děti mohlo vystavit riziku nebo vést k odhalení jejich soukromí a identity, nebo které by mohly prostřednictvím medializace vést k jejich sekundární traumatizaci. Se jmény dětí zacházíme opatrně zvláště ve spojení s informacemi o jejich rodinném zázemí, zdravotním stavu, postižení nebo negativním chování dětí a jinými citlivými informacemi.

DCI se dále zavazuje, že

- bude vždy používat pouze křestní jméno dítěte, dohlédne, aby nebyla zveřejněna adresa dítěte, název a adresa školy, kterou dítě navštěvuje, nebo jiné informace ohledně bydliště, nebylo-li domluveno jinak se zákonným zástupcem a dítětem. V případě, že je nezbytně nutné chránit bezpečnost dítěte, bude použito změněné jméno;

- bude bezpečně uchovávat všechny získané informace o dítěti a fotografie dětí (včetně těch, které jsou uloženy v počítači). Přístup k informacím budou mít pouze ty osoby, jež jsou přímo zapojeny do daného programu, projektu nebo aktivity a jsou oprávněné k nakládání s těmito informacemi;

- bude s ohledem na propagované aktivity ve svých publikacích a videích představovat široké spektrum dětí: chlapce, dívky, děti v různém věkovém rozpětí, děti různých národností, etnických skupin a schopností. V případě mezinárodních či zahraničních aktivit DCI zajistí, aby se v publikacích objevily děti z různých skupin a zemí podle toho, kde DCI působí.

Informovaný souhlas

V zájmu bezpečnosti dětí se DCI zavazuje získat za každých okolností informovaný souhlas podepsaný rodičem nebo zákonným zástupcem, ve kterém je vyjádřen souhlas s použitím fotografií a výpovědí dětí v médiích nebo publikacích (příloha 5.3).

Informovaný souhlas by měl být získán i od dětí samotných, nikoliv ve formě právního dokladu, ale jako vyjádření respektu k soukromí a autonomii rozhodování dětí (dítě by mělo rozumět tomu, jak bude s jeho fotografií, filmem, příběhem následně zacházeno).

Informovaný souhlas je třeba vyžádat si před tím, než se děti fotografují nebo než se o nich natáčejí videa. Je také třeba děti poučit, že s fotografováním nebo natáčením nemusí souhlasit.

Zveřejnění křestního jména dítěte si rovněž vyžaduje souhlas dítěte nebo jeho zákonného zástupce. Vyplněný formulář Informovaný souhlas (příloha 5.7) podepisuje dítě (nebo pokud toho s ohledem na věk není schopno, postačí jeho verbální či neverbální souhlas před svědky) a rodič/zákonný

zástupce. V případě, že to není možné, souhlas podepíše představitel organizace, která dítě zastupuje. Je dobré, když o souhlas požádá organizace, která s dětmi přímo pracuje, protože tehdy se dítě nebo rodič/zákonný zástupce cítí svobodněji v případě odmítnutí. DCI bude archivovat Informovaný souhlas a jiné formuláře na bezpečném místě. Navzdory obdržení písemného souhlasu je potřeba znovu, přímo během aktivity, ověřit souhlas dětí s účastí na fotografování/natáčení apod.

Rozhovor s dítětem

Vedení rozhovoru s dětmi si vyžaduje ovládnutí určitých dovedností a dodržování základních principů, aby během rozhovoru byla respektována práva dětí a zachována jejich důstojnost.

Informovaný souhlas – kromě základních informací a souhlasu by měl obsahovat i přehled témat, o nichž se s dítětem bude hovořit, a ujištění, že se dítě kdykoliv může rozhodnout, že nebude pokračovat v rozhovoru. Osoba, která rozhovor uskutečňuje, by se měla hned na začátku ujistit, že dítě rozumí podmínkám rozhovoru a svým právům.

Zajištění podpory – během rozhovoru by měla být přítomna osoba, kterou dítě dobře zná. Je-li to možné, dítě by si samo mělo určit osobu, která se rozhovoru zúčastní.

Respektování práva říci NE – je potřeba ujistit dítě, že nemusí odpovídat na otázky, pokud se cítí nepříjemně, a kdykoliv může svůj souhlas odvolat.

Pohlaví – je důležité uvědomit si, že děvčata a hoši mají jiné potřeby a zvážit, jestli rozhovor bude realizovat muž nebo žena. Zároveň je důležité posoudit témata rozhovoru z pohledu pohlaví.

Respektování práva na informace – pokud je potřeba rozhovor zapisovat nebo nahrávat, dítě se o tom musí informovat předem a je nutno požádat o jeho souhlas.

Návštěva fotografů, filmových štábů, novinářů a jiných osob

Při návštěvě fotografů, filmových štábů, novinářů nebo jiných osob během programů, projektů a aktivit DCI je nutné přihlížet k následujícímu:

- Novináři, fotografové/filmový štáb musí být obeznámeni s Politikou ochrany práv dítěte DCI dříve, než se setkají s dětmi, které budou fotografovat, nahrávat nebo s nimi mluvit.
- Je potřeba zajistit, aby děti nezůstaly s novináři a fotografy samotné bez dozoru. Odpovědný pracovník DCI má být přítomen během celé doby.
- Děti, rodiče/zákonní zástupci budou informováni o způsobu zveřejnění fotografií, filmu nebo vyjádření dítěte a DCI získá jejich souhlas s použitím získaného materiálu.
- Je důležité, aby kopie fotografií, filmů nebo vyjádření byly zaslány organizacím, se kterými DCI spolupracuje a následně přeposlány dětem.
- Pokud budou materiály využívány i jinými organizacemi, je potřeba pod fotografií uvést:

Aliance za dětská práva/jméno fotografa © a popis fotografie.

5.4 Vysvětlení principů Politiky pro děti

Následující informace by měly obdržet ústní či písemnou formou adekvátní věku všechny děti účastnící se programů a aktivit DCI:

Záleží nám na tom, aby se v našich programech cítily všechny děti bezpečně, a jsou pro nás důležité dobré vztahy mezi dětmi a dospělými i mezi dětmi navzájem. Proto jsme vytvořili pravidla pro naši spolupráci:

Nikdo, s kým se setkáš v rámci našich programů, nesmí:

- chovat se způsobem, který je ti nepříjemný, pokud jsi ho na to upozornil/a
- svévolně narušovat tvé soukromí,
- zstrašovat tě a/nebo tě ponižovat,

- používat vůči tobě fyzické, slovní nebo sexuální násilí,
- zveřejňovat tvé osobní údaje, a to i v online prostoru

Dospělí, kteří se o tebe v rámci našich programů starají, nesmí:

- užívat vůči tobě jakékoli formy tělesných trestů nebo se k tobě chovat jakkoli hrubě nebo ponižujícím způsobem (urážet a ponižovat tě, zavírat tě na samotku, nebo tě jinak izolovat od jiných dětí, vyžadovat nepřiměřené fyzické výkony, zasahovat do tvého vzhledu, nutit tě nosit znevažující oblečení, neodůvodněně zasahovat do tvého stravování, užívat kolektivní tresty nebo po tobě chtít, abys určil/a trest pro jiné dítě)
- pobývat s tebou záměrně o samotě, chovat se provokativně nebo nevhodně, například přespávat s tebou v jednom pokoji, pokud k tomu nedá písemné svolení tvůj rodič nebo pokud nejde o tvého příbuzného (například starší sourozenec);
- oblékat, koupat a jinak pečovat o tvou osobní hygienu, pokud nepožádáš o pomoc nebo pokud to není jeho prací (lékaři, zdravotníci na dětských táborech)
- vyhledávat s tebou fyzický kontakt, pokud s tím nevyjádříš souhlas (držení za ruce, objímání), navazovat s tebou jiné nevhodné vztahy včetně těch virtuálních
- zapojovat tě do jakýchkoliv sexuálních aktivit, včetně nevhodné konverzace na internetu
- fotografovat, natáčet, žádat a zveřejňovat tvé soukromé informace, vyjma těch, ke kterým jsi dal/a ty a tví rodiče souhlas
- podporovat a obhajovat chování jiných dospělých, kteří by se chovali nevhodným způsobem.

Pokud se k tobě kdokoli (dítě nebo dospělý) bude takto chovat, dej nám vědět. Jsme tu proto, abys s námi o tom mohl/a mluvit, a budeme citlivě reagovat na jakýkoli tvůj podnět.

Můžeš se obrátit na kohokoli z DCI, kdo je zrovna nablízku, nebo se ozvi **Janě Šotolové, jež má ochranu dětí na starosti: jana.sot@seznam.cz, telefon: 723 112 699.**

Nebo se můžeš svěřit pracovníkům Linky bezpečí: zdarma zavolej na telefonní číslo 116 111 nebo napiš na pomoc@linkabezpeci.cz.

5.5 Vzor ohlášení možného porušení Politiky

Zpráva ohlašující možné porušení Politiky ochrany práv dětí DCI

Pokud máte podezření, že je nějaké dítě ohroženo, vyplňte toto hlášení, přičemž vezměte na vědomí, že je potřeba předložit je (ústně nebo písemně) osobě odpovědné za Politiku ve stejný den, kdy podezření vzniklo. Vzhledem k naléhavosti situace můžete hlášení vyplnit před tím nebo po tom, než kontaktujete osobu odpovědnou za Politiku. Toto hlášení použijte i v případě, že chcete oznámit nehodu (neplánovanou situaci, která způsobila zranění nebo mohla způsobit zranění, nebo situaci, kdy nás dítě informovalo o nevhodném chování vůči jeho osobě) či událost porušení bezpečnosti.

Z důvodu ochrany důvěrnosti vyplňte a podepište toto hlášení, aniž byste informovali někoho jiného než osobu odpovědnou za Politiku, která hlášení uschová na bezpečném místě.

1. Informace o vás

Jméno:

Zaměstnání/pozice:

Vztah k dítěti:

Kontakt:

Tel.: č.:

E-mail:

2. Informace o dítěti

Jméno:

Pohlaví: Věk:
Adresa:
Rodič/zákonný zástupce:
Byla poskytnuta zdravotní pomoc? Kdo ji poskytl?
Hospitalizace? ANO NE
Pokud ano, ve které nemocnici:

3. Informace o podezření nebo události

Jedná se v tomto případě o:

- podezření, které máte ohledně ohrožení dítěte?
- událost, které jste se stali svědkem?
- událost, o které vás informovala třetí osoba?

Pokud vás informoval někdo jiný, napište, v jakém vztahu je tato osoba k dítěti, které bylo ohroženo: Co se stalo? Popište okolnosti, za jakých se událost odehrála (kde/kdy/kdo...) a příčiny (proč/jak...). Zřetelně odlište fakta od předpokladů, pozorování atd. (například subjektivní pozorování projevů emocionálního stavu dítěte nebo zranění).

Řeklo vám dítě nebo někdo jiný ještě něco relevantního ohledně případu, a pokud ano, jak jste reagoval/a? (nenavádějte dítě k odpovědi, zaznamenejte pouze skutečné vyjádření dítěte)

Datum, čas a místo údajné události:

Jméno údajného pachatele (pokud se jedná o spáchání činu, který by mohl být považován za trestný):

Byly při uvedené události přítomny i jiné děti nebo starší osoby?

Jsou ohroženy i jiné děti?

Jak jste reagoval/a a co jste udělal/a?

Podpis: Datum:

Vyplní osoba odpovědná za Politiku:

Nehoda/událost byla vyšetřována? ANO NE

Bude potřebná písemná zpráva z šetření? ANO NE

Z důvodu dalšího šetření a určení původu nehody nebo události by bylo vhodné získat výpovědi dalších svědků. Na tomto místě uveďte údaje o svědcích, jejich výpovědi nebo jiné doplňující informace:

.....
.....
.....

Informace převzata dne:

Přidělení identifikačního čísla:

5.6 Zpráva o vyšetřování porušení Politiky

Identifikační číslo šetření: **Přijatého dne:**

Postup šetření (kdy, jak a s kým řešila osoba odpovědná za Politiku ohlášenou událost):

.....
.....
.....

Závěr šetření:

.....
.....
.....

Navržená opatření:

- 1)
- 2)
- 3)

Přijatá opatření:

- 1)
- 2)
- 3)

Vypracoval/a Schválil/a

Dne:..... Dne:.....

5.7 Vzor informovaného souhlasu dítěte/zákonného zástupce**Jméno a věk:****Telefonní číslo (mobil):****E-mail:**

Zúčastňujete se (aktivita) dobrovolně? ANO NE (zakroužkujte)

Je nějaká oblast, ve které bychom vám mohli během této akce pomoci (máte tělesné postižení/psychické onemocnění/ problémy v komunikaci/nízké sebevědomí aj.)? ANO NE

Pokud ANO, napište prosím jaké:

Můžeme udělat něco, čím vám umožníme plnohodnotně se zapojit do akce? ANO NE

Pokud ANO, napište prosím více:

Trpíte alergiemi? ANO NE

Užíváte nějaké léky, o kterých bychom měli vědět? ANO NE

Máte speciální požadavky nebo potřeby týkající se stravy? ANO NE

Pokud na kteroukoli z předchozích tří otázek odpovíte ANO, napište prosím podrobnosti zde:**Kontaktní osoby pro případ nouze:****Osoba 1****Jméno:****Vztah k vám:****Telefonní číslo (mobil):****Osoba 2****Jméno:****Vztah k vám:****Telefonní číslo (mobil):**

Souhlasíte, aby vám v případě nouze byla poskytnuta pomoc (hospitalizace, zubní ošetření, resp. podání anestezie)? ANO NE

Souhlas:**Podpis:****Místo:****Datum:**

Jste-li mladší než 18 let, prosíme rodiče nebo zákonného zástupce, aby vyplnil formulář a svým podpisem potvrdil svůj souhlas.

Dítě/osoba mladší než 18 let:

- se může zúčastnit (aktivita/událost/setkání a jiné),
- se může zúčastnit aktivity, která bude zaznamenána médií,
- bylo/a informováno/informována o cílech dané akce, svobodném rozhodnutí zúčastnit se a věku přiměřené anonymity,

- bylo/a informováno/informována, že se může kdykoliv rozhodnout nepokračovat v aktivitě bez jakýchkoliv následků,
- může mu/jí v případě nouze být poskytnuta zdravotní pomoc, kterou zajistí odborník.

Jméno a příjmení:

Vztah k dítěti/mladé osobě:

Místo:

Podpis:

Datum:

Informovaný souhlas dítěte s použitím údajů v médiích

DCI realizuje/pořádá.....(aktivita). Tvé fotografie a/nebo vyjádření použijeme k propagaci těchto aktivit.

Souhlasíš:

• *aby fotografie, audio a videonahrávky, ve kterých se objevíš, tvůj umělecký výtvar nebo vyjádření byly použity na naší internetové stránce, v sociálních médiích, na letácích, v publikacích nebo v jiných formách veřejné prezentace naší práce a práce jiných organizací, které pomáhají dětem a mládeži?*

Zakroužkuj svoji odpověď: ANO NE

• *abychom nahráli tvé vyjádření a použili ho při propagaci našich programů a aktivit?*

Zakroužkuj svoji odpověď: ANO NE

• *abychom použili tvé jméno při sdílení uvedeného obsahu (dané aktivity se můžeš zúčastnit bez ohledu na to, jestli souhlasíš s použitím svého jména)?*

Zakroužkuj svoji odpověď: ANO NE

• *aby tě oslovili novináři a pořídili s tebou rozhovor během..... (aktivita) a použili fotografie nebo video/audio nahrávky, na kterých se objevíš? Během všech rozhovorů s médii tě bude provázet dospělý, který s tebou přijde, a pracovník DCI a máš právo neodpovídat na otázky, se kterými nesouhlasíš nebo se k nim nechceš vyjádřit.*

Zakroužkuj svoji odpověď: ANO NE

Podpis:

Místo:

Datum:

5.8 Důležité kontakty

DCI stanovila jako osobu zodpovědnou za Politiku ochrany dětí

Kontakt:

Linka bezpečí: 116 111 (bezplatná, anonymní, nonstop pro celou ČR)

Internetová on-line poradna Linky bezpečí (bezplatná, anonymní, nonstop pro celé Česko):

<https://www.linkabezpeci.cz/sluzby/chatuj-s-nami/>

Veřejný ochránce práv (speciální sekce VOP pro děti): <https://deti.ochrance.cz/>

Záchranná služba, policie, hasiči: 112

Záchranná služba: 150, 112

Policie: 158, 112

Hasičská služba: 155, 112